

A termékdíjszabályozás ásványvízpiaci összefüggései

Sipos László

ÖSSZEFOGLALÓ

AZ EURÓPAI UNIÓ, A KELETKEZETT HULLADÉKOK CSÖKKENTÉSÉNEK ÉRDEKÉBEN KÖRNYEZETVÉDELMI SZABÁLYOZÁST VEZETETT BE. A MŰANYAG HULLADÉKOK ÚJRAHASZNOSÍTÁSÁRA TÖBB LEHETŐSÉG IS ADÓDIK (ÚJRAHASZNÁLAT, ÚJRAFELDOLGOZÁS, ENERGIA VISSZANYERÉS). AZ EU DIREKTÍVA A HULLADÉKHASZNOSÍTÁSI MÓDOK KÖZÜL EGYIKET SEM PREFERÁLJA, VISZONT ELŐÍR BIZONYOS HASZNOSÍTÁSI SZÁZALÉKOKAT, TELJESÍTÉSI HATÁRIDŐ MEGJELÖLÉSÉVEL AZ ALAPELVETEK MEGVALÓSULÁSÁVAL ÖSSZHANGBAN.

A TERMÉKDÍJ HAZAI BEVEZETÉSÉNEK ELSŐDLEGES CÉLJA A NÖVEKEDŐ HULLADÉKMENNYISÉG CSÖKKENTÉSE VOLT, AZONBAN AZ EGYES TERVEZETEK, AZ ÉRINTETT FELEK ÉRDEKÉRVÉNYESÍTŐ KÉPESSÉGE SZERINT ALAKULTAK, AMELY EGYBEN MEGHATÁROZZA AZT IS, HOGY KI ÉS MENNYI FIZET A KIALAKÍTANDÓ RENDSZER KIALAKÍTÁSÁÉRT ÉS MŰKÖDTETÉSÉRT.

A TERMÉKDÍJ SZABÁLYOZÁS KÖRÜLI VITA, TÖBB MINT EGY ÉVTIZEDE RENDEZETLEN. A CIKK, A TERMÉKDÍJ-SZABÁLYOZÁS ALAKULÁSÁT ÉS ÁSVÁNYVÍZPIACRA GYAKOROLT HATÁSÁT MUTATJA BE RÉSZLETESEN.

INHALT

EU HAT NATURSCHUTZREGELUNG IM INTERESSE DES MÜLLABBAUS EINGEFÜHRT. ES SIND EINIGE MÖGLICHKEITEN DES RECYCLING (WIEDERVERWENDUNG, WIEDERARBEITUNG, ODER ENERGIEPRODUKTION). EU BESTIMMT PROZENTUAL NUTZUNGSGRAD UND FÄLLIGKEITZEIT IM EINKLANG DER GRUNDPRINZIPIEN, ABER DIE DIREK-

TIVE SCHREIBT KEINE DER MÜLLABBAU METHODEN VOR. PRIMÄR ZIEL DER HEIMISCHEN EINFÜHRUNG DER PRODUKTGEBÜHR WAR DIE WACHSENDEN MÜLLTUNNEN ZU KÜRZEN, ABER DIE EINZELNEN PROJEKTE VERLIEFEN NACH DURCHSETZUNGSVERMÖGEN DER INTERESSEN DES BETEILIGTEN PARTNERS, WOBEI GLEICHZEITIG AUCH DIE KOSTENBETEILIGUNG IM AUSBAU UND BETRIEB DES SYSTEMS BESTIMMT IST.

POLEMIK ÜBER PRODUKTGEBÜHR REGELUNG IST SEIT MEHR ALS ZEHN JAHREN NOCH NICHT ABGESCHLOSSEN. DIE ARTIKEL STELLT DIE PRODUKTGEBÜHR REGELUNG UND DEREN AUSWIRKUNG AUF MINERALWASSER MARKT DAR.

SUMMARY

THE EU HAS INTRODUCED ENVIRONMENT PROTECTION REGULATION IN ORDER TO REDUCE VOLUME OF WASTE MATERIAL. RE-USE OF PLASTIC WASTE MATERIAL HAS DIFFERENT OPPORTUNITIES, LIKE REFILL, RECYCLING AND ENERGY RECOVERING. EU DIRECTIVE PREFERS NEITHER OF THESE, BUT ORDERS SOME RE-USE RATIOS WITH DEADLINES, PARALLEL WITH FULFILLMENT OF THE BASIC PRINCIPLES. PRIMARY OBJECTIVE OF THE INTRODUCTION OF THE PRODUCT FEE WAS TO REDUCE INCREASING VOLUME OF WASTE MATERIAL, BUT THE INDIVIDUAL PROPOSALS FOLLOWED THE INTEREST ENFORCING ABILITIES OF GIVEN STAKEHOLDERS. THIS DETERMINES WHO PAYS AND HOW MUCH FOR THE DEVELOPMENT AND OPERATING OF THE SYSTEM. DISPUTE OVER THE PRODUCT FEE REGULATION HAS BEEN GOING ON FOR ALMOST A DECADE. THIS ARTICLE EXPLAINS DETAILED HISTORY OF PRODUCT FEE REGULATION AND ITS EFFECT ON MINERAL WATER MARKET IN HUNGARY.

Magyarországon jelenleg évente 100 millió tonna hulladék keletkezik, amelyből 76 millió tonna mezőgazdasági-, ipari hulladék, 20 millió tonna települési folyékony hulladék és 4 millió tonna települési szilárd hulladék. A települési szilárd hulladék összetétele átlagosan: konyhai szerves 33%, szilikát 32%, papír 19%, műanyag 5%, fém 4%, üveg 3%, textil 3%. A nem lebomló hulladékok hasznosítása napjaink egyik kiemelt feladata. A hulladékok kezelésének egyes szintjeit és a különböző szemléletet a hulladékgazdálkodási hierarchia jól kifejezi: megelőzés (*ez azt jelenti, hogy a hulladéklerakóra való lerakást kell megelőzni!*), minimalizálás, újrahasználat, újrafeldolgozás, energia visszanyerés, lerakás (Kerekes–Szlávik, 2001).

Az Európai Unió környezetvédelmi szabályozása szerint a műanyag hulladékok újrahasznosítására több lehetőség is adódik – újrahasználat, újrafeldolgozás, energia visszanyerés. Azonban az Unió országaiban minden környezetpolitikai stratégia, terv megegyezik abban, hogy a megelőzés fontosabb, mint a hasznosítás. A hulladéklerakókba kerülő évi 4 millió tonna hulladékból a csomagolási hulladékok 800 ezer tonnát (20%) képviselnek, ebből az italok műanyag csomagolása mindössze 25 ezer tonnát (0,3%) tesz ki.

Az újrahasználat a többutas csomagolóanyagok jellemzője. Az új, tartalmával

együtt először eladott és üres palackok a begyűjtés, válogatás és tisztítás után ismételt, többször is újratölthetőek és forgalomba bocsáthatóak. Az ilyen ciklusok átlagszáma természetesen termék- és csomagolóanyag függő. Ásványvizek esetében ezekről nehéz megbízható hazai adatokat szerezni, mivel a nagy forgalmazók ma inkább ezek kisebbitésében érdekeltek, a másik pólust képviselő zöldszervezetek pedig a növelésében. A külföldi számoknál a megbízhatóság kérdése mellett az országoként eltérő kereskedelmi és vásárlói kultúra is nehézségeket jelent.

PET palackok esetében az újrahasznosítás leggyakoribb formája az anyagában történő újrafeldolgozás, ún. recycling. Ez azt jelenti, hogy a palack anyagát új termékek előállításához alapanyagként alkalmazzák. A PET palackokat – a címkék, záró egységek eltávolítása és megfelelő tisztítása után – granulálják (PET chips), majd nagy mennyiségben konténerekbe halmozzák, és feldolgozzák. A darálékot először kristályosítják, megolvastják, és szálakat húznak belőle. A további feldolgozás megkönnyítése miatt a szálakat tovább vékonyítják, végül fertőtlenítik és szárítják. Ezt a vattaszerű köztes terméket darabolják, bálázzák. Az így előkészített anyagból többek között ruhákat, építési anyagokat, göngyölegeket, rekeszeket és új palackokat készítenek. Az újrahasznosítás szelektív gyűj-

téssel majd a hulladék komponenseire történő válogatásával megoldható.

A keletkezett hulladékok energia visszanyerésre is felhasználhatóak. Az égés során a felszabaduló energia távfűtésre, villamos energiatermelésre stb. hasznosítható, miközben a hulladék 90%-os térfogatcsökkenésen és 75%-os tömegcsökkenésen megy keresztül. A kémiai újrahasznosítás során a hulladék termikus és katalitikus krakkolása révén, a petrol-kémiai és a kőolajiparban felhasználható szennyezőanyag mentes alapanyagok – alifás olefinek, parafinok stb. – keletkeznek. Ezzel az eljárással a legtöbb tömeges gyártásban termelt műanyag feldolgozható, azonban nagy beruházás igénye miatt egyenlőre elterjedése nem várható (Czvikovszky et al., 2003).

Az EU direktíva a hulladékhasznosítási módok közül egyiket sem preferálja, viszont előír bizonyos hasznosítási százalékokat, teljesítési határidő megjelölésével az alapelvetek – a gyártói felelősség, a fokozatosság és az állami szerepvállalás csökkenésének elve – megvalósulásával összhangban. A gyártói felelősség alapelve szerint a csomagolási lánc gazdasági szereplői – a csomagoló eszközgyártók, a csomagoló/töltők, a kereskedők, az importőrök – felelősek a csomagolási hulladékok kezeléséért. A csomagolási irányelv a következő hasznosítási arányokat írja elő 2012-re:

– általános hasznosítási arány 60%,

- anyagában való hasznosítás 55%,
- anyagfajtánként (üveg 60%, papír 60%, fém 50%, műanyag 22,5%, fa 15%).

Magyarországnak, mint az Európai Unió tagjának a hulladék-kezelés, -hasznosítás és ártalmatlanításra vonatkozó kötelezettségeit is teljesítenie kell. A gyártói felelősség elvének megfelelően a termék díj bevezetésének elsődleges célja volt a növekedő hulladékmennyiség csökkentése. Ennek érdekében vezette be az állam a gyártók csomagolóanyagok utáni fizetési kötelezettséget, így törvényi és gazdasági ösztönző eszközökkel igyekszik visszafogni, mérsékelni egyes csomagolási hulladékok képződését. A hulladék mennyiségének csökkentése és a teljesítési kötelezettségből hasznosítási arányainak növelése érdekében „harmonizálta” a hulladékokkal kapcsolatos magyar szabályozást, valamint a csomagolási hulladékhasznosítás koordinálására különböző szervezeteket hoztak létre, amely az önkormányzatok, közszolgáltatók, begyűjtők és hasznosítók segítségével látja el feladatát.

A Hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvény értelmében a gyártó köteles külön jogszabályban meghatározott feltételek mellett az általa forgalmazott termékből származó hulladékot visszafogadni/visszaváltani. A forgalmazó a visszavételi és hasznosítási kötelezettséget önállóan vagy más gyártókkal együtt, annak újrahasználatára, hasznosítására vagy környezetkímélő ártalmatlanítására érdekében végzi. A gyártó, hulladék-gazdálkodási törvény 11.§ szerinti hasznosítást koordináló szervezet útján is teljesítheti.

Magyarországon 1995 óta létezik termék díj, amelyet a gyártók fizetnek a csomagolóanyagaik után. Ezt a díjat kezdetben tömeg alapon határozták meg – kedvezőbb volt a gyártók számára – mivel a technika fejlődésével ugyanannyi mennyiségű alapanyagból több palackot le-

hetett előállítani (Bikfalvi 2007). A többszörösen – legutóbb a 2004. évi CIII. törvénnyel – módosított, a környezetvédelmi termékdíjról, továbbá egyes termékek környezetvédelmi termékdíjáról szóló 1995. évi LVI. törvény a termékdíjat darab alapú termékdíjra változtatta, valamint bevezeti az „kereskedelmi csomagolás” fogalmát, amelyre az egyéb csomagolástól eltérő termékdíj fizetési kötelezettséget állapít meg. „*Kereskedelmi csomagolás: alkoholtermék, sör, bor, köztes alkoholtermék, üdítőital, szörp, ásványvíz, kristályvíz, szikvíz, valamint az ivóvíz* – a csomagolásról és a csomagolási hulladék kezelésének részletes szabályairól szóló 94/2002 (V. 5.) Kormányrendelet 2.§ (2) bekezdésének a) pontja szerinti – csomagolása, továbbá a műanyag bevásárló-reklám táskák.

A környezetvédelmi termékdíj mentesség feltételeiről kiadott 53/2003 (IV. 11) végrehajtási kormányrendelet szerint a termékdíj alóli mentesség feltétele, hogy a kibocsátó újrahasznosítja a csomagolóanyag hulladékát. Ezt a hasznosítási kötelezettséget át lehet adni az ÖKO-Pannon Kht. koordináló szervezetnek átvállalva a hasznosítást. A koordináló szervezet begyűjti és hasznosítja a hulladékok rendeltetésben meghatározott részét, és ezért a gyártók licenstdíjat fizetnek, ami gazdaságosabb megoldás a vállalatoknak, mint a termékdíj fizetése.

A 342/2004 (XII.22.) kormányrendelet bevezeti a mentesség feltételeként a kötelező újratöltést és a mentesség feltételeként minimális hasznosítási arányt ír elő. Ennek a rendeletnek az 1. sz. melléklete tartalmazza a kötelező újratöltési arányokat. 2005-ben a KvVM közbenjárására a rendelet és törvény módosítása után, a kereskedelmi termékek körében a mentesség feltételeként egyes termékcsoportok esetében kötelező újratöltési arányt írt elő, amelyet az 1. táblázat mutat be.

1. táblázat

Egyes termékek kötelező újratöltési arányai

	2006	2007	2008	2009	2010
bor	10%	20%	25%	30%	35%
sör	65%	67%	68%	69%	70%
ásványvíz	1%	7%	7%	13%	13%
szénsavas üdítő	5%	11%	11%	17%	17%
nem szénsavas	0%	2%	2%	3%	3%

A gyártók érdekképviselői szerint az újratölthető csomagolás arányának a növelése irreális, sokkal nagyobb töltőkapacitást, drága mosóberendezéseket és

vegyszereket igényel, amely hozzávetőlegesen 1 milliárd forintba kerül. Ezt a többletletterhet a kis cégek nem tudják teljesíteni, így azok működését, létét veszélyezteti.

Magyarországon az erőviszonyokat figyelembe véve az ásványvíziparban csak néhány nagy cégnek – Coca-cola (Naturaqua), Pepsi (Margitszigeti), Nestlé (Nestlé Aquarel) – van újratöltési kapacitása. A termékdíjat azért emelték a sokszorosára, hogy a korábban a díjfizetést választó kötelezetteket is a hasznosításra ösztönözze. A gyártók folyamatosan jelezték a szakértőknek, hogy a szelektív gyűjtés fokozása, alternatívája lehet az egyre növekvő lerakással ártalmatlanított szemét mennyiségének problémájára. Az alkoholmentes italgyártók szerint a hulladékok mennyiségének csökkentését és környezetbarát hasznosítását azonban csak egy új, az európai irányelvekkel harmonizáló szabályozás megalkotása garantálhatja. A felhalmozódó hulladékmennyiség csökkentése közös érdek, ezért az élelmiszeripar, és azon belül az alkoholmentes italgyártásban érdekelt vállalatok továbbra is felajánlják szakmai támogatásukat és széleskörű nemzetközi tapasztalataikat (Kiss, 2005).

Borsányi-Bognár Levente KvVM főosztályvezető-helyettes nyilatkozata szerint a hulladékgazdálkodás elsődleges célja a hulladék mennyiségének csökkentése. Kiemeli azonban, hogy az újrahasznált csomagolással nem keletkezik hulladék, és amennyiben az újrahasználat mértéke nem növekedik, akkor annak újrahasznosítása, lerakással történő ártalmatlanítása újabb költségeket okoz (Horváth, 2007).

Az egyik legfontosabb európai szakmai szervezet, az Európai Alkoholmentes Italgyártók Szövetségeinek Egyesülete (UNESDA) 2004-ben többször levélben fordult a magyar kormányhoz, hogy felhívja a figyelmet arra, hogy a magyar termékdíjas jogszabályok ellentétesek a közösségi joggal. Alain Beaumont főtisztár kifejtette: „Az Európai Unió lényege az egységes piac, amelynek alapja a szabad kereskedelem és árumozgás. A tagállamok és az európai intézmények emellett tették le a voksukat. Sajnálatos, hogy a magyar termékdíj-törvény figyelmen kívül hagyja az unió egyik legfontosabb alapelvét.”

A 2004-es termékdíjas jogszabálymódosítás notifikációjának (előzetes tartalmi kontrolljának) elmulasztása súlyos eljárási hiba, amelyet az Európai Bizottság a magyar kormányhoz küldött hivatalos figyelmeztetésében. Az érdekképviselő – Magyarországi Üdítőital-, Gyümölcs- és Ásványvízgyártók Szövetsége, Magyar Ásványvíz Szövetség és Terméktanács – szerint valószínűleg a jogszabály koncepcionális hibái és az Európai Unió irányelveivel ütköző diszkrimi-

natív és piackorlátozó rendelkezései miatt a környezetvédelmi tárca egyszerűen nem merete vállalni az előzetes uniós kontrollt.

A magyar kormány kezdetben lényegében elutasította az Európai Bizottság kifogását a környezetvédelmi termékdíjjal kapcsolatos vitában, amely szerint a hazai szabályozás az italcsomagolások közül pozitívan megkülönbözteti azokat, amelyek visszaválthatók és többször újratölthetők. Legalábbis a Környezetvédelmi és Vízügyi minisztérium szerint a magyar kormány álláspontja az, hogy a hazai termékdíjas szabályozás nem sérti az EK szerződést, illetve annak a diszkriminatív nemzeti adók megállapítását tiltó 90. cikkét. (Viszkey, 2007).

A kormányzat az Európai Bizottság eljárásának várható következményei miatt sajátos jogi megoldást alkalmazott. A vitatott jogszabályokat hatályon kívül helyezte, majd egy újonnan benyújtott, de változatlan tartalommal rendelkező törvénytervezetben „utólagosan” nyújtja be notifikációra. A Magyarországi Üdítőital-, Gyümölcslé- és Ásványvízgyártók Szövetségének főtitkár kiemelte: „Ezzel a trükkel bármely, a közösségi direktívákkal ellentétes jogszabály is életben tartható. Mire az Európai Bizottság kifogást emelhetne, a kormány a vitatott jogszabályt visszavonja, hogy változatlan formában, de új törvényként fogadja el azt. Mindez azonban felveti a kérdést, ha a kormányzatnak az uniós előírások kijátszása a célja, ahelyett, hogy a közösségi elvekkel harmonizáló jogszabályokat fogadna el.” Minden esetre az tény, hogy az érdekvédelmi szervezetek által bemutatott tartalmi hibák érdemi felülvizsgálata csak ezután következhet.

A gyártók gyakran azzal érvelnek, hogy azért nem értenek egyet az újratöltési kötelezettséggel, mert ezeket a termékeket a piac nem igényli. A sikeres értékesítés egyik szükséges feltétele a megkülönböztethetőség és csomagolás. A vásárlási döntés folyamatában a fogyasztó választásait a csomagolás és a rajta levő információk befolyásolják. Az Ásványvízgyártók Szövetsége és Terméktanács szerint a mai kereslet-kínálat irányította piacon, az újratöltésre való kötelezettség olyan durva beavatkozás, mely mindenképpen versenyhátrányt okoz. A kereskedelmi csomagolás kategóriájának bevezetése (tömeg-darab) nem ösztönzött a hasznosító szervezetekhez való csatlakozásra, mivel a magyar ásványvíz ipar 95%-a e nélkül is megoldotta a hasznosítást az ÖKO-Pannon szerződéssel.

A többutas termékek számos kötöttsé-

get jelentenek a gyártók és forgalmazók számára, ami egy gyorsan változó FMCG piacon jelentős versenyhátrány. Az első út után eldobandó csomagolások vitathatatlan előnye, hogy a kereskedelmi láncolatban, főleg a kiskereskedőnél a lehető legkevesebb problémával jár a forgalmazása, hiszen szállítása, raktározása, logisztika is csak egyszeri feladat, ennek problémája megszűnik a termék értékesítésekor. Innen kezdve az eleve hulladéknak minősülő csomagolóanyagok sorsa a vásárló felelőssége.

Az iparági tapasztalatok szerint a törvény alkalmatlan az elérendő cél – uniós hulladékhasznosítás – megvalósítására, mert a hulladék csökkentésének igénye a különböző hasznosítási rendszerek kiépítésén keresztül valósul meg, nem pedig a hulladék keletkezésének megakadályozásával. A kérdés az, hogy az ipar termékeivel igényt elégít-e ki, vagy új igényt indukál. A fogyasztók – élelmiszer-biztonsági, kényelmi, kényelmi-esztétikai okok miatt – nem keresik a betétdíjas termékeket, ezért a gyártók egyre kevesebb ilyen terméket állítanak elő, forgalmaznak. Fogyasztási adatok azt mutatják, hogy az ipar azt gyártja, amire igény – fizetőképes kereslet – van (Fehér, 2007). A margitszigeti ásványvíz esetében a visszaváltható palack a 90-es évek végén fő termék volt, ma 2–3% körüli.

Az ügy horderejét mutatja, hogy gyártók érdekképviselői szervei minden lehetséges fórumon hallatták hangjukat, minden eszközt kimerítettek egy számukra elfogadhatóbb szabályozás érdekében. A legfontosabb momentumokat kiemelve mutatom be ezeket. Normakontrollt kértek Mádl Ferenc köztársasági elnök úrtól, miszerint a termékdíjról szóló törvény sérti az EU verseny szabályozását, a magyarországi versenytörvényt, és ellentétes a Magyar Köztársaság Alkotmányával. Értelmezésbeli segítséget kértek Dr. Király László Györgytől az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal környezetvédelmi termékdíjról szóló szabályrendszerének helyes

gyakorlati alkalmazásához. Állásfoglalást kértek Persányi Miklós miniszter úrtól a termékdíj szabályozással kapcsolatos pontatlan fogalom meghatározás tárgyában: Mi tartozik a „kristályvíz” termékkörbe? Melyik mentességi kategóriába tartozik az ízesített ásványvíz, és milyen hatályos besorolás szerint?

Több alkalommal felülvizsgálatot kértek a szabályozás előkészítéséért felelős Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumtól, hogy vizsgálja felül a törvény és a kapcsolódó kormányrendelet aggályos rendelkezéseit, és a végrehajthatóság érdekében korrigálja azokat. Számos alkalommal írásban jelezték szakmai észrevételeiket a környezetvédelmi tárcának. Alkotmánybírósági eljárást indítottak a módosított termékdíjas rendelkezések pontosítása és a jogkövető magatartás betartása miatt. Figyelmeztette a jogalkotókat a termékdíj szabályozásával kapcsolatban a notifikációs eljárás megkezdésének sürgősségére. (Ez lényegében a nemzeti jogszabályok előzetes tartalmi kontrolja, amelynek célja, a tagállamok jogalkotási gyakorlatának összehangolása az uniós irányelvekkel.) Állásfoglalást kértek az Európai Bizottságtól a magyar termékdíjas jogszabályokkal kapcsolatban, mivel a januártól hatályos termékdíj-törvény és kormányrendelet ellentétes a csomagolási hulladékokról szóló európai uniós irányelvvel, mert indokolatlan előnyben részesíti az italcsomagolások újbóli használatát a hasznosítással szemben, valamint az állam beavatkozása révén akadályozza a termékek szabad áramlását az Európai Unión belül.

A gyártói érdekképviselői oldalról a Magyarországi Üdítőital-, Gyümölcslé- és Ásványvízgyártók Szövetsége és az Ásványvízgyártók Szövetsége és Terméktanács több ponton is kifogásolta a környezetvédelmi termékdíjról, továbbá egyes termékek környezetvédelmi termékdíjáról szóló 1995. évi LVI. törvény módosítását. Az egyik legfontosabb észrevételük, hogy a törvény céljai nincse-

2. táblázat

Törvényi célok és a módosítás rendelkezései

A törvény szerinti célok	A törvényt módosítás rendelkezései
gyártói felelősség elve	diszkriminatív, irreális elvárások
fokozatosság elve	a darab alapú termékdíjtételre való átállás 7-szeresére emeli érdekkörünkben a fizetési kötelezettséget,
állami szerepvállalás csökkentésének elve	durva beavatkozás: újratöltési arányok meghatározása, kereskedelmi kötelezése meghatározott termékek forgalmazására, beruházási kötelezettség stb.

nek összhangban a törvénymódosításban ténylegesen megjelenő rendelkezésekkel. Az Európai Unió direktívájából átvett alapelvek megjelennek ugyan, de a törvénymódosítás rendelkezései tartalmukban nem valósulnak meg. A törvény szövege többször ellentétes vele, amelyet a 2. táblázat mutat be.

A szakmai vita alapját az jelenti, hogy Magyarországon nem állnak rendelkezésre független hatástanulmányok, életciklus elemzések, amelyek a módosítás alapját képezhetnék. Egyetlen független (IEFU, 2004) PET-életciklus elemzés szerint minden környezeti szempontot figyelembe véve kijelenthető, hogy a többlet technológiának egyenrangú partnere az egyutas. Azonban ha a többi paramétert is figyelembe vesszük, – kényelmi szempontok, súly, törékenység élelmiszerbiztonság, fogyasztási szokások stb. – akkor az egyutas jobb.

Kiemelték, hogy téves és diszkriminatív a tervezett törvénymódosítás szemlélete. Téves, mivel az Európai Unió elvárás az újra hasznosítás, a törvény tervezett módosítása pedig az újra használat, továbbá diszkriminatív mivel az élelmiszerek közül kiemel egy termékcsoportot, az italokat, amelyre különös szabályozást kíván alkalmazni. Az alkoholmentes italgyártás során az összes szabályozni kívánt hulladék mindössze mintegy 0,3%-a keletkezik. Ugyanakkor az italok árbevételéből is csak mintegy 40%-os az alkoholmentes italok részaránya, míg a bevezetni kívánt új szabályozás többlet terhei 80%-ot meghaladóan ezt a termékkört büntetnék. Az egészséges életmód fontos részét képező ásványvíz a legsúlyosabban diszkriminált termék, ugyanis itt bár a műanyag csomagolásból való részesedés mindössze mintegy 0,2%-os, a csatolt hatástanulmány adatai szerint az árbevételből is csak 7%-kal részesedik, szemben a

többlet költségekből való 18%-os részesedéssel.

A tervezett módosítás az üdítőitalokon belül gyártási technológia szerint is megkülönböztetést kíván bevezetni az alkalmazott csomagolóanyagokra: tartósítószerrel nem tartalmazó, de azonos csomagolású termékekre nem tervezik az újratöltési kötelezettség kiterjesztését. Különbséget tesz importőr és gyártó között, furcsa mód az importőr javára. (20 000 forgalmozott palack alatt nincs „U” termékdíj fizetési kötelezettség, ugyanakkor a legkisebb gyártó is ennek többszörösét hozza forgalomba.)

Az új jogszabálytervezet nem tartalmazza az újratölthető palackok visszagyűjtésével kapcsolatos, a végrehajtathóság szempontjából megkerülhetetlen kérdéseket. A visszaváltási kötelezettség előírásával ugyanis rendkívül leszűkül még a nagyobb alapterületű üzletek választéka is, tekintettel a különböző gyártóktól származó göngyölegek jelentős helyigényére. A legkedveltebb, legpiacképesebb márkák árusításáról nem mond le az érdekeit szem előtt tartó kereskedő, a tervezett szabályozás óhatatlanul a kisebb gyártók teljes kiszorítását célozza meg. Amennyiben egy kis- vagy közepes cég képes is lenne megvalósítani az újratölthető kiszereléshez szükséges beruházásokat, nem lesz piacképes a göngyöleg elhelyezési problémák miatt a nagy márkákkal szemben.

A termékdíj szabályozás körüli vita több mint egy évtizede rendezetlen. Az egyes szabályozási tervezetek az érintett felek (fogyasztók, előállítók, kereskedők, forgalmazók, érdekképviseleti szervezetek, kormányzati szervezetek, civil szervezetek stb.) lobbitevékenysége és érdekérvényesítő képessége szerint alakulnak, amely egyben meghatározza azt is, hogy ki és mennyit fizet a rendszer kialakításáért és működtetésért. Hosszú távú

megoldás lehet, más országokban már bevált rendszerek hazai adaptációja, illetve a fiatalok környezettudatos nevelése.

Felhasznált irodalom

- Kerekes S., Szilávik J. (2001): *A környezeti menedzsment közgazdasági eszközei*. Budapest, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó.
- Bikfalvi I. (2007): Szóbeli közlés. (Magyar Ásványvíz Szövetség és Termék Tanács titkára)
- Czvikovszky T., Nagy P., Gaál A. (2003): *A polymertechnika alapjai*. Budapest, Műegyetemi Kiadó.
- Fehér T. (2007): Szóbeli közlés. (Magyar Ásványvíz Szövetség és Termék Tanács elnöke)
- Horváth I. (2007): Törvénymódosítást szeretnének az ásványvízgyártók. Eldobni vagy újratölteni? *Népszava*, 2007, január 4.
- IEFU-Petcore (2004): A világ legátfogóbb egyutas PET életciklus elemzése, Heidelberg.
- Kiss G. (2005): Az alkoholmentes italgyártás időszéri kérdései. *Ásványvíz, Üdítőital, Gyümölcs-lé, Alkoholmentes italok* 6 (3–4), 74.
- Viszkey Gy. (2007): Már a fél ország szelektál. Folytatódó termékdíjas vita Brüsszellel. Csomagolási és anyagmozgatási Évkönyv (2006/2007).
2004. évi CIII. Törvénnyel módosított 1995 évi LVI. Törvény a környezetvédelmi termékdíjról, továbbá egyes termékek környezetvédelmi termékdíjáról, továbbá egyes termékek környezetvédelmi termékdíjáról.
2000. évi LXIII. Hulladékgyűjtési törvény.
- 94/2002. Kormányrendelet a csomagolásról és a csomagolási hulladékról.
- 342/2004. Korm. Rendelettel módosított 53/2003. Kormányrendelet a környezetvédelmi termékdíjmentesség, a termékdíj visszaigénylésének és átváltásának, valamint a használt gumiabroncs behozatalának feltételéről.
- 26/2004. KvVM rendelettel módosított 10/1995 Ktm rendelet A környezetvédelmi termékdíjról, továbbá egyes termékek környezetvédelmi termékdíjáról szóló 1995. évi LVI törvény végrehajtásáról

Szerző: Sipos László
Budapesti Corvinus Egyetem,
Élelmiszertudományi Kar,
Árukezelési és Áruforgalmazási
Tanszék

HIRDESSZEN FOLYÓIRATUNKBAN!

PUT YOUR AD IN OUR PERIODICAL!

WERBEN SIE IN UNSERER ZEITSCHRIFT!